

**ПРИРУЧНИК ЗА НАВОЂЕЊЕ ИЗВОРА
У НАУЧНИМ И СТРУЧНИМ РАДОВИМА**

Бања Лука, мај 2011. године

**ПРИРУЧНИК ЗА НАВОЂЕЊЕ ИЗВОРА
У НАУЧНИМ И СТРУЧНИМ РАДОВИМА**

ПРИРУЧНИК ЗА НАВОЂЕЊЕ ИЗВОРА У НАУЧНИМ И СТРУЧНИМ РАДОВИМА

Уредница:

Проф. др Иванка Марковић

Издавач:

Правни факултет у Бањој Луци

Лекторка:

Сандра Станић

Година издања:

2011.

CIP - Каталогизација у публикацији Народна и универзитетска библиотека Републике Српске, Бања Лука

001.811(035)

ПРИРУЧНИК за навођење извора у научним и стручним радовима/уредник Иванка Марковић.
- Бања Лука : Правни факултет, 2011 ([б. м. : б. и.]). - 27 стр. : табеле, граф. прикази ; 19 cm

Библиографија: стр. 27.

ISBN 978-99938-50-54-0

COBISS.BH-ID 2039320

Овај приручник, који за циљ има унапређење нивоа свијести и знања о значају поштивања и заштите права интелектуалне својине, припремљен је захваљујући помоћи америчког народа путем Америчке агенције за међународни развој (USAID). Подршку у реализацији и штампању публикације пружио је пројекат

Intellectual Property Rights (IPR) Protection in Bosnia and Herzegovina

Становишта изнијета у овом приручнику представљају мишљења уредника, а не нужно и становишта USAID-а или Владе Сједињених Америчких Држава.

САДРЖАЈ

САДРЖАЈ

УВОД	5
1. ПЛАГИЈАРИЗАМ	7
2. ХАРВАРДСКИ СИСТЕМ НАВОЂЕЊА РЕФЕРЕНЦИ	8
3. ЦИТИРАЊЕ РЕФЕРЕНЦИ У ТЕКСТУ	10
3.1. Ауторово име цитирано у тексту	10
3.2. Имена двају аутора различитих радова цитираних у истој реченици	10
3.3. Имена двају аутора истог рада цитираног у тексту	11
3.4. Радови који имају више од два аутора	11
3.5. Већи број радова аутора чија имена нису директно цитирана у тексту	11
3.6. Дословно преузимање дијела текста других аутора	12
3.7. Већи број радова истог аутора објављених у различитим годинама	12
3.8. Већи број радова истог аутора објављених у истој години	13
3.9. Секундарни извори	13
3.10. Непознат аутор	13
3.11. Непозната година објаве рада	14
3.12. Табеле и дијаграми	14
3.13. Радови које су објавиле различите организације	15
3.14. Web извори у тексту	16
4. НАВОЂЕЊЕ РЕФЕРЕНЦИ У ЛИТЕРАТУРИ	16
4.1. Књиге	16

4.1.1. Књига једног аутора	17
4.1.2. Књиге са два аутора	17
4.1.3. Књиге са више од четири аутора	17
4.1.4. Едитоване књиге	18
4.1.5. Страница књиге, дио или поглавље	18
4.1.6. Преведене књиге	19
4.1.7. Електронске књиге	19
4.1.7.1. Е-књига на ЦД-у или ДВД-у	19
4.1.7.2. Е-књига на интернету	19
4.2. Чланци	20
4.2.1. Чланак објављен у стручном часопису	20
4.2.2. Чланак објављен у електронском облику	20
4.2.3. Новински чланак	20
4.2.4. Новински чланак на интернету	21
4.3. Друге врсте докумената	21
4.3.1. Конференцијски извјештај	21
4.3.2. Конференцијски материјал	21
4.3.3. Дипломски рад, магистарски рад и дисертација	22
4.3.4. Закон, правилник и упута	22
4.3.5. Публикације и други извјештаји	22
4.3.6. Патент	23
4.3.7. Документи Европске уније	23
4.3.8. Видео и филмови	23
4.3.9. Програми и серије	23
4.3.10. Слике и фотографије	24
4.3.11. Саопштење за медије	24
4.3.12. Web страна	25
4.4. Навођење референци кад нема података	25
ЗАКЉУЧАК	26
ЛИТЕРАТУРА	27

УВОД

УВОД

УВОД

У овом приручнику представљена је основна методологија за навођење извора у научним и стручним радовима, која је примјењива на свим академским нивоима. Овом публикацијом Правни факултет Универзитета у Бањој Луци жели да скрене пажњу свим студентима, истраживачима, научницима и комплетној академској заједници на значај коришћења навођења референци, али и на проблем плагијаризма. На водећим високообразовним институцијама у свијету у употреби су различити софтвери за контролу оригиналности радова. И ми на Правном факултету у Бањој Луци намјеравамо да убудуће пратимо те трендове.

Овај приручник је због тога драгоцен подршка за све који се баве, или намјеравају да се баве научноистраживачким радом.

У писању научних и стручних радова неопходно је адекватно навести изворе, радове и идеје који су преузети од других аутора. Да би се на једноставан и разумљив начин објаснило како настаје квалитетан рад, у Приручнику су наведени бројни примјери исправног цитирања.

У научним круговима, **референца** представља информацију која је потребна читаоцу да би лакше препознао и пронашао коришћени извор. Основно правило при навођењу коришћених извора је да референце морају бити тачне, комплетне и досљедно примјењиване. С друге стране, под **цитирањем** се подразумева од ријечи до ријечи писано или усмено навођење дијелова туђег текста или ријечи који се могу изворно провјерити (Зеленика, 2000).

Цитирањем се остварује неколико циљева:

- омогућава се лакше проналажење додатне информације о теми,
- повећава се стручност и кредибилитет рада,
- омогућава се лака провјера тачности и поузданости садржаја рада,
- избјегава се плагирање и заслуге се приписују аутору који их и заслужује.

Данас постоји неколико општеприхваћених система цитирања извора, а најчешће коришћени су: системи „аутор-датум“ (као што су Харвард-систем или АПА) и нумерички систем (као што су Vancouver, Chicago или Footnote).

Сваки од система подразумијева прецизно дефинисан скуп правила за навођење извора у тексту научног или стручног рада, и начин навођења референци. Циљ је да се у тексту може препознати шта припада аутору текста, а шта је преузето од других аутора и из других извора. Једном усвојени начин навођења референци потребно је досљедно примјењивати у цијелом раду.

Искрено вјерујемо да ће овај приручник бити од велике користи свим ауторима научних и стручних радова. Очекујемо да ће им он послужити да у припреми и писању радова убудуће избјегну погрешна и непринципијелна навођења и шароликост који су се могли видјети у неким часописима.

1. ПЛАГИЈАРИЗАМ

Плагијат (лат. *plagium* - „крађа људи“) представља преписивање из туђих дјела, те недопуштено присвајање туђег духовног власништва (Анић, Клаић, Домовић, 2001).

Плагијаризам (лат. *plagiarius* - „учењак лопов“) је недопуштено присвајање туђег духовног власништва, тј. свако коришћење туђих идеја, мишљења или теорија, било дословно било парафразирано, у којем се не наводи аутор, односно извор информација (Анић, et al., 2001).

Такав „копирај-преузми“ чин представља крађу ауторства, те је потпуно неприхватљив у стручним и научним, као и у студентским радовима.

На већини свјетских универзитета и факултета плагијаризам представља тежу повреду етичког стандарда и има за посљедицу дисциплинску одговорност и санкције.

Највећи проблем с којим се учесници у академском процесу сусрећу јесте управо плагијаризам. То је један од најчешћих начина угрожавања академског интегритета аутора и узрок сталних сукоба на релацији студент-професор.

Копирање, коришћење или на било који други начин искоришћавање туђих идеја, ријечи или креација, без навођења извора у одговарајућем облику, забрањено је. Измијенити неколико ријечи у фрази није довољно да се изворни материјал претвори у „властите ријечи“. Промјена редослиједа ријечи у реченици такође није прихватљива, као ни коришћење синонима, нпр. промјена са “ђак” на “ученик”.

Приликом писања радова могуће је користити туђе ријечи и идеје, али уз обавезно означавање и навођење извора из којих су те ријечи и идеје преузете. Особе које читају рад могу чак и по самим реченицама препознати да ли је оно што је написано оригинално дјело или тек преузети дио текста.

Према томе, навођење референци, као неизоставни дио сваког научног и стручног дјела, доприноси квалитету тог рада, говорећи о консултованим изворима и тиме о дубини информисаности аутора о тематици којој је рад посвећен. Сваки рад требао би започети консултовањем постојећих извора, евентуалним истраживањем, и тек на крају давањем личног печата, односно писањем властитог рада, наравно, уз коришћење података о изворима (Арсланагић, Кадић, 2010).

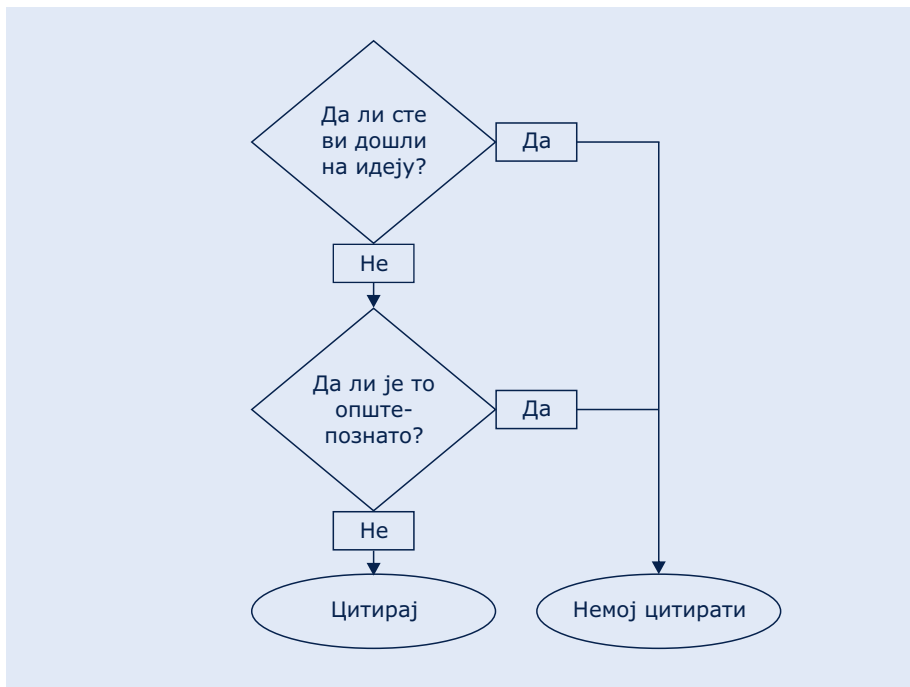
2. ХАРВАРДСКИ СИСТЕМ НАВОЂЕЊА РЕФЕРЕНЦИ

Харвардски систем навођења референци представља најзаступљенији начин цитирања у области природних и друштвених наука. Овај систем се често назива и „аутор-датум“ систем.

Карактеристика Харвардског система навођења референци јесте навођење основних података у тексту, док се потпуни подаци о цитираном дјелу наводе на крају, у Литератури, која такође садржи и све оне изворе који су коришћени за израду и писање рада, а нису директно цитирани у тексту. Литература указује на чињеницу да је за спровођење истраживања и писања рада прегледано и проучено знатно више извора него што је цитирано.

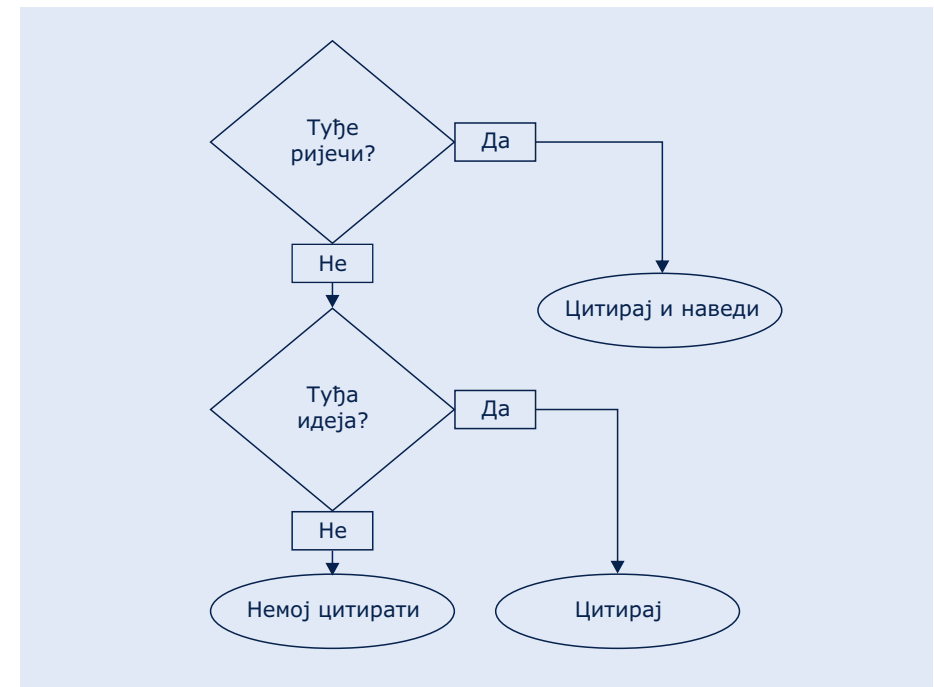
Robert Harris је дизајнирао поједностављене дијаграме како би указао на то шта је потребно цитирати у радовима. (Harris, 2001, цитирано према Central Queensland University, 2007)

Дијаграм 1

Извор: Harris 2001, стр. 155

Дијаграм 2

Извор: Harris 2001, стр. 158

3. ЦИТИРАЊЕ РЕФЕРЕНЦИ У ТЕКСТУ

Даље у тексту су наведени примјери правилног цитирања приликом писања, са свим варијацијама.

3.1. Ауторово име цитирано у тексту

Када се у тексту позива на рад неког аутора, уз његово презиме наводи се и година објаве рада:

Примјер 1:

Као што Марковићева (2007) објашњава да значај теоријског приступа у криминологији...

Примјер 2:

Као што је Марковићева (2007, стр. 58) објаснила да значај теоријског приступа у криминологији...

Уколико се име аутора не наводи у реченици, тада се његово презиме и година објаве рада дају у загради на крају реченице:

Примјер 3:

Значај теоријског приступа у криминологији... (Марковић, 2007).

3.2. Имена двају аутора различитих радова цитираних у истој реченици

Ако се у тексту позива на радове двају аутора, уз директно навођење њихових презимена у истој реченици, у загради се дају године објаве радова:

Примјер:

Кунић (2007) и Рађеновић (2010) су...

3.3. Имена двају аутора истог рада цитираног у тексту

Када се у тексту позива на рад двају аутора, уз навођење њихових презимена, у загради се даје година објаве рада:

Примјер 1:

Поповић и Вукадиновић (2005) су...

Примјер 2:

У међународном пословном праву... (Поповић и Вукадиновић, 2005)

3.4. Радови који имају више од два аутора

Ако се у тексту позива на рад који има више од два аутора, први пут наводе се сви аутори, а сваки наредни пут наводи се презиме само првог аутора и иза њега општеприхваћена скраћеница *et al.* (скр. од лат. *et alii* - "и остали").

Примјер 1:

У Уводу у социологију... (Крегар, Полшек, Равлић, 2005).

Примјер 2:

У Уводу у социологију, Крегар, *et al.* (2005) објашњава да...

3.5. Већи број радова аутора чија имена нису директно цитирана у тексту

Уколико се у тексту позива на резултате истраживања или закључке већег броја радова без директног навођења имена аутора у тексту, на крају реченице се у загради наводе презимена аутора и године објаве радова.

Примјер:

Многи теоретичари настоје објаснити... (Марковић, 2007; Шаула, 2008; Рађеновић, 2009)

Могуће је навести и већи број аутора по истом принципу, али врло ријетко се наводи више од три аутора.

3.6. Дословно преузимање дијела текста других аутора

Код дословног цитирања до двије линије текста, уобичајено је користити принцип с наводним знаковима.

Примјер 1:

Савић (2005) тврди: „У основама права...”

Примјер 2:

„Основе права...” (Савић, 2005)

Код дословног цитирања текста дужег од двије линије, чешће се користи принцип засебног дијела текста.

Примјер 3:

Набројане правне гране чине право интелектуалне својине у објективном смислу. Кад се говори о субјективном праву интелектуалне својине, мисли се на конкретну правну власт коју одређен субјект црпи из норми одговарајуће гране објективног права интелектуалне својине. Примјера ради, патентно право је правна грана која садржи прописе из којих извире субјективно право-патент. (Марковић, 2007, стр. 23)

3.7. Већи број радова истог аутора објављених у различитим годинама

Када се у тексту позива на већи број радова истог аутора који указују на исту ствар а објављени су у различитим годинама, наводи се презиме аутора и године објаве радова хронолошким редом.

Примјер 1:

Рађеновић (2009, 2010) објашњава да управни спор...

Примјер 2:

Управни спор... (Рађеновић, 2009, 2010)

3.8. Већи број радова истог аутора објављених у истој години

Када се позива на радове истог аутора који су објављени у истој години, сваком раду се додаје мало слово а, б, в, итд.

Примјер 1:

Davies (1994 а) је образложио..., међутим нешто касније је предложио да (Davies 1994 б)...

У случају да радови истог аутора објављени у истој години указују на исту ствар, имали бисмо:

Примјер 2:

Davies (1994 а, б) је...

3.9. Секундарни извори

Уколико се позива на рад чији оригинал из неког разлога није било могуће прочитати, него је у раду другог аутора нађена његова референца, такав рад постаје „секундарна референца”, и као такву потребно ју је навести:

Примјер:

Заправо, суштина његовог размишљања о криминалитету осликана је у тврдњама да “друштво има онакве криминалце какве заслужује”, односно “социјална средина је мјесто погодно за врење културе криминалитета а криминалац је микроб који није ни од какве важности све док не наиђе на врење које изазива његову ферментацију”. (R. Gassin 1990, цитирано према Precis Dalloz, Paris Cedex, 1990)

3.10. Непознат аутор

У случајевима када аутор неког рада није познат, користи се скраћеница Аноп. (скр. од *Anonymus*).

Примјер:

У историји (Аноп., 1908) се наводи да је...

3.11. Непозната година објаве рада

У случајевима када је непозната година објаве рада, користи се скраћеница n.d. (скр. од *no date*).

Примјер:

Powell (n.d.) је увео...

3.12. Табеле и дијаграми

Било који материјали као што су табеле, графикони, дијаграми, слике, скице и сл., који су преузети из неког извора, треба да буду наведени као такви.

Свака табела и дијаграм у раду треба да буду означени бројем, према редослиједу по којем су поредани у тексту. Такође, табеле и дијаграми треба да имају свој наслов, који пружа одговарајуће објашњење, док се референца наводи испод њих.

Примјер 1:

Табела 1. Тржишно учешће банака у укупној активи, капиталу и депозитима мјерено према врсти власништва.

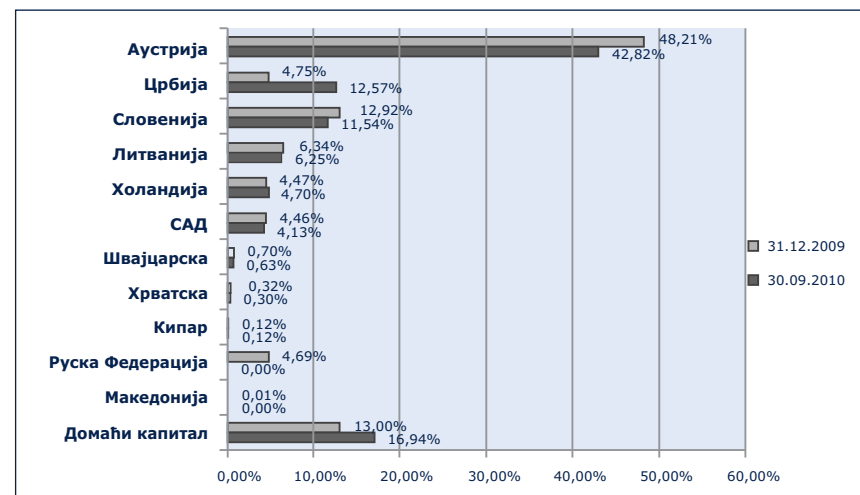
Банке	31.12.2009.				30.09.2010.			
	Учешће у укупној активи	Учешће у укупном капиталу	Учешће у депозитима	Број банака	Учешће у укупној активи	Учешће у укупном капиталу	Учешће у депозитима	Број банака
1. са већинским домаћим приватним капиталом	3,6	4,7	3,5	1	4,2	7,3	4,1	2
1. са већинским страним приватним капиталом	96,4	95,3	96,5	9	95,8	92,7	95,9	8

Извор: Извјештај о стању у банкарском систему Републике Српске, Агенција за банкарство Републике Српске, 2010.

Слике, дијаграми, графикони, шеме и сл., дакле све осим табела, могу се наводити под насловом „Слика“, иза чега слиједи број, потом објашњење, док се извор наводи испод слике.

Примјер 2:

Слика 1. Структура акционарског капитала према критеријуму поријекла са 31.12.2009. и 30.09.2010.

Извор: Извјештај о стању у банкарском систему Републике Српске, Агенција за банкарство Републике Српске, 2010.

3.13. Радови које су објавиле различите организације

Када је рад објавила нека организација, удружење, компанија, државна институција, невладина организација и сл., наводи се назив организације и година објаве рада.

Прихватљиво је да се користи службена скраћеница организације у тексту, с тим да се пуни назив мора навести први пут, а скраћеница у загради.

Примјер:

Први цитат: Савјет страних инвеститора (ССИ) (2009)

Други цитат: ССИ (2009)

3.14. Web извори у тексту

Ако се цитира литература са интернета, наводи се аутор или назив организације/предузећа и година објављивања, ако је то познато. Ако аутор није познат, у тексту се наводи Аноп. и година када је web страница постављена или ажурирана. Треба повести рачуна о томе да се забуном не наведе датум приступа web страници, него датум објаве рада/чланка.

Примјер 1:

Посљедња истраживања у области права (Правни факултет, Бања Лука, 2011) указују ...

Примјер 2:

Посљедња истраживања у области права...(Аноп., 2011) указују...

4. НАВОЂЕЊЕ РЕФЕРЕНЦИ У ЛИТЕРАТУРИ

Библиографски подаци о цитираним изворима наводе се у Литератури. У њој су наведени и подаци за све оне изворе који су коришћени за израду и писање рада, а нису директно цитирани у тексту.

Основно правило је да се наведу сви извори, азбучним редом, према презимену првог аутора или по наслову, уколико аутор није познат.

4.1. Књиге

Испод су наведени потребни елементи за навођење референци књига.

4.1.1. Књига једног аутора

Потребни елементи су:

Презиме, иницијал имена аутора., година издавања. *Наслов књиге*. Издаје (издање се наводи само у случају да се не ради о првом издању, нпр. 4. изд., 3rd ed.). Мјесто издавања књиге (треба да буде наведен град, а не земља): Издавач.

Примјер 1:

Прво издање:

Рађеновић, М., 2010. *Право управног спора*. Бања Лука: Правни факултет Универзитета у Бањој Луци.

Примјер 2:

Треће издање:

Марковић, И., 2007. *Основи криминологије*. 3. изд. Бања Лука: Правни факултет Универзитета у Бањој Луци.

4.1.2. Књиге са два аутора

Потребни елементи за референцирање су:

Аутори, иницијали имена аутора., година издавања. *Наслов књиге*. Издаје (издање се наводи само у случају да се не ради о првом издању). Мјесто издавања књиге: Издавач.

Примјер:

Поповић, В., и Мировић, Д., 2007. *Трговинско право: Статусни дио - привредна друштва*. Бијељина: Факултет спољне трговине.

4.1.3. Књиге са више од четири аутора

Уколико књига има више од четири аутора, наводи се име само првог аутора и et al.

Аутор, иницијали имена аутора. et al., година издавања. *Наслов књиге*. Издаје (издање се наводи само у случају да се не ради о првом издању). Мјесто издавања књиге: Издавач.

Примјер:

Злокапа З. et al., 2008. *Идеолошки профил гласача и апстинената у Босни и Херцеговини*. Бања Лука: Арт принт.

4.1.4. Едитоване књиге

Презиме, иницијал(и) имена аутора., eds., година издавања. *Наслов књиге*. Издаје (издање се наводи само у случају да се не ради о првом издању). Мјесто издавања књиге (треба да буде наведен град, а не земља): Издавач.

Примјер:

Бабић, М., Шантић-Милетић, А., Потпарић-Липа, Б., Сијерчић-Чолић, Х., eds., 2005. *Коментари кривичних/казнених закона у Босни и Херцеговини*, књига I, Сарајево: Савјет/Вијеће Европе и Европска комисија.

Скраћеница ed. је настала од енглеске ријечи editor (уредник), и у овом примјеру означава уредника наведене књиге. Исто тако, eds. је скраћеница од енгл. editors (уредници) и означава да је књигу уредио већи број уредника.

4.1.5. Страница књиге, дио или поглавље

Презиме, иницијал(и) имена аутора., година издања. *Наслов књиге*. Издање (само у случају да се не ради о првом издању). Мјесто издавања књиге: Издавач. поглавље или број странице.

Примјер за страницу књиге:

Марковић, С., 2007. *Право интелектуалне својине*. Сарајево: Магистрат: Правни факултет. стр. 125.

Примјер за дио књиге:

Марковић, С., 2007. *Право интелектуалне својине*. Сарајево: Магистрат: Правни факултет. стр. 96–142.

Примјер за поглавље:

Марковић, С., 2007. *Право интелектуалне својине*. Сарајево: Магистрат: Правни факултет. погл. 1.

4.1.6. Преведене књиге

Презиме, иницијал(и) имена аутора., година издања. *Наслов књиге*. Преведено са (језик) име преводиоца. Мјесто издавања књиге: Издавач.

Примјер:

Steffano, С., 2005. *Практична примјена Директива Европске уније у Француској*. Превео са француског језика Срђан Давидовић. Париз: Правни институт

4.1.7. Електронске књиге

Поред штампаних издања књига, у употреби се налазе и електронске књиге (е-књиге). Испод су наведени примјери за навођење референци е-књига.

4.1.7.1. Е-књига на ЦД-у или ДВД-у

При навођењу електронских издања књига, за е-књигу која је објављена на ЦД-у или ДВД-у, потребно је навести сљедеће податке:

Презиме, иницијал(и) имена аутора., година издања. *Наслов књиге*. [врста медија]. Издање (само у случају да се не ради о првом издању). Мјесто издавања: Издавач.

Примјер:

Раковић, М., 2007. *Финансије и финансијско право*. [ЦД]. Бања Лука: Правни факултет Универзитета у Бањој Луци.

4.1.7.2. Е-књига на интернету

Уколико је е-књизи приступљено на интернету путем употребе шифре, потребни елементи су:

Презиме, иницијал(и) имена аутора., година издања. *Наслов књиге*. [врста медија]. Мјесто објаве: Издавач. Доступно преко: навести извор е-књиге/базе података, web адресу или URL за ту е-књигу [датум приступа].

Примјер 1:

Fisherman, R., 2005. *The Rise and Fall of Suburbia*. [e-book]. Chester: Castle Press. Доступно преко: University Library/Digital Library/e-books, <<http://libweb.anglia.ac.uk/E-books>> [приступљено 07. март 2011].

Уколико је е-књига доступна на интернету без ограничења, подаци о њој наводе се на сљедећи начин:

Аутор, година издања. *Наслов књиге*. [врста медија]. Мјесто објаве (уколико је познато). Издавач. Доступно на: навести адресу, <URL за ту е-књигу>. [датум приступа].

4.2. Чланци

4.2.1. Чланак објављен у стручном часопису

Презиме, иницијал(и) имена аутора., година. Назив чланка. *Пуни назив часописа*. Волумен (број/назив издања), број странице.

Примјер:

Поповић, Д., Костић, С., 2010. (Зло)употреба страних правних лица за избегавање пореза у Србији. *Анали Правног факултета у Београду* (бр. 2/2010), стр. 36-59.

4.2.2. Чланак објављен у електронском облику

Презиме, иницијал(и) имена аутора., година издавања. Назив чланка. *Пуни назив часописа*. [врста медија], Волумен (број), страна, <расположиво на: URL>, [датум приступа].

Примјер:

Поповић, Д., Костић, С., 2010. (Зло)употреба страних правних лица за избегавање пореза у Србији. *Анали Правног факултета у Београду*. [online], (бр. 2/2010), стр. 36-59, <расположиво на: <http://www.ius.bg.ac.rs/Anali/A2010-2/Anali%202010-2%20str.%20036-059.pdf>>, [приступљено 07. март 2011].

4.2.3. Новински чланак

Презиме, иницијал(и) имена аутора., година. Наслов чланка или рубрике. *Пуни назив новина*. Дан и мјесец, број стране и рубрике.

Примјер:

Којевић, У., 2009. Ефикасна борба против пиратства доприноси економском развоју земље. *Независне новине*, 31. јануар. стр. 26.

4.2.4. Новински чланак на интернету

Презиме, иницијал(и) имена аутора или организације, година. Наслов документа или стране. *Пуни назив новина*. [врста медија]. Информације о датуму. Доступно на: [назив базе података]. [датум приступа].

Примјер:

Танјуг, 2011. Неопходна заштита интелектуалне својине. *Blic Online*. [online]. 12. април. Доступно на: <http://www.blic.rs/Vesti/Drustvo/247582/Neophodna-zastita-intelektualne-svojjine> [приступљено 13. април 2011].

Добра пракса подразумијева да ћете за своју архиву направити копију чланка на који се позивате.

4.3. Друге врсте докумената

4.3.1. Конференцијски извјештај

Правило при употреби конференцијских извјештаја је да се наводе сљедећи подаци:

Аутор, уредник или организација, година. *Пуни назив извјештаја конференције*. Локација, датум, мјесто издавања: издавач.

Примјер:

Спољнотрговинска комора Босне и Херцеговине., 2010. *Заштитити домаћу производњу од прекомјерног увоза*. Сарајево, БиХ, 28. јуни–29. јуни, 2010, Сарајево: Спољнотрговинска комора Босне и Херцеговине.

4.3.2. Конференцијски материјал

Аутор, година. Пуни назив конференцијског материјала. Назив организације, *Пуни назив конференције*. Мјесто одржавања конференције, датум одржавања, мјесто издавања: Издавач.

Примјер:

Иновациони центар Бања Лука, 2010. Припрема и писање пројеката за ЕУ програме и фондове. Иновациони центар Бања Лука. *Припрема и писање пројеката за ЕУ програме и фондове '10*. Бања Лука, БиХ, 06. новембар, 2010, Иновациони центар Бања Лука: Бања Лука.

4.3.3. Дипломски рад, магистарски рад и дисертација

Правило при употреби ових материјала је да се наводе следећи подаци:

Презиме, иницијал(и) имена аутора., година издавања. *Наслов рада*.
Врста рада, Мјесто: Факултет, Универзитет.

Примјер 1:

Поповић, В., 1989. *Доцња продавца са испоруком робе*. Магистарски рад,
Бања Лука: Правни факултет, Универзитет у Бањој Луци.

Примјер 2:

Поповић, В., 1991. *Доцња купца код купопродајних уговора у привреди*.
Докторска дисертација, Београд: Правни факултет, Универзитет у
Београду.

4.3.4. Закон, правилник и упута

Уколико се цитирају закони, правилници и упуте, наводе се следећи подаци:

Наслов публикације у којој је закон објављен година издавања, *Наслов закона*. Мјесто издавања: издавач, број/година, стр. од–до.

Примјер:

Службени гласник Републике Српске 2007, *Закон о адвокатури Републике Српске*. Бања Лука: Службени гласник Републике Српске, 30/07, стр. 1–6.

4.3.5. Публикације и други извјештаји

Када се цитирају публикације организација и други извјештаји, наводи се:

Презиме, иницијал(и) имена аутора, уредника или тијела одговорног за документ, година издавања. *Наслов документа*: поднаслов. Мјесто издавања: Издавач.

Примјер:

Deloitte, 2009. *Survey of Health Care Consumers: Key Findings, Strategic Implications*. Washington: Deloitte.

4.3.6. Патент

Презиме, иницијал(и) имена иноватора. Опумоћеник. Година. *Назив*.
Мјесто. Број патента (статус, ако је у примјени).

Примјер:

Ђајић, Д., Сутра д.о.о. 1999. *Преградни поклопац за производњу глине*.
БиХ. Патент број 78920/2000.

4.3.7. Документи Европске уније

Назив институције која издаје документ (нпр. Комисија), Облик (Директива или Одлука) година/број објаве/Иницијали институције те датум усвајања документа уколико је познат, назив, све наведено у курзиву.

Примјер:

Вијеће Европе, Директива 2004/31/ЕК 07. маја 2004. о хармонизацији ауторских и сродних права у информатичком друштву.

4.3.8. Видео и филмови

Назив, година. (За филмове преферирани датум је година приказивања у земљи продукције.) Медија формат. Режиер. Земља производње: Издавач.

Примјер:

Мали свет, 2004. Филм. Милош Радовић. Србија: Cobra film

4.3.9. Програми и серије

Назив и број епизоде ако је релевантно, година. Врста медија. Произвођач и канал. Датум и вријеме приказивања.

Примјер:

У фокусу, 2009. TV. РТРС, 1. 30. јануар 2009, 18.15.

4.3.10. Сlike и фотографије

Правило при употреби ових материјала јесте да се наводе слeдећи подаци:

Умјетник/Фотограф (уколико је познато), година објаве. *Назив слике*. [врста медија] Информација о колекцији (колекција, број документа, град/мјесто: Назив библиотеке/архива)

Примјер 1:

Шукало, М., 1984. *Сунце*. [графика] (приватна колекција)

Примјер 2:

Шукало, М., 2004. Београд 2004: *Чар и шарм Скадарлије*. [фотографија] (Колекција Април у Београду)

4.3.11 Саопштење за медије

Саопштења за медије могу се наводити у папирној и електронској форми.

Папирни извор:

Назив организације која објављује саопштење, година. *Наслов*. Саопштење за медије и датум.

Примјер:

m:tel, 2011. *Компанија m:tel уручила медицинску опрему за Службу хитне помоћи Дома здравља Бањалука*. Саопштење за медије, 27. јануар 2011.

Електронски извор:

Назив организације која објављује саопштење, година. *Наслов*. [Саопштење за медије], датум, доступно на: web адреса [датум приступа].

Примјер:

m:tel, 2011. *Компанија m:tel уручила медицинску опрему за Службу хитне помоћи Дома здравља Бањалука*. [Саопштење за медије], 27. јануар 2011, доступно на: <http://www.mtel.ba/menu/2610> [приступљено 13. март 2011].

4.3.12 Web страна

Када се наводе референце извора преузетих с web-а, наводи се потпуна web страница с које сте на било који начин преузели неки материјал. Наводи се слeдеће:

Аутор или извор, година објаве. *Наслов документа или web странице*. [врста медија], доступно на: URL садржај. [датум приступања садржају].

Уколико је URL предугачак, наведите детаље који ће омогућити читаоцу да приступи материјалу преко централне web странице (тј. homepage).

Примјер:

Институт за интелектуалну својину Босне и Херцеговине, (2010). *Правилник о поступку за признање жига* [интернет], доступно на: http://www.ipr.gov.ba/www/documents/Pravilnici/pravilnik_zig_bos.pdf [приступљено 07. март 2011]

4.4. Навођење референци кад нема података

Уколико нисте сигурни кад је одређени материјал објављен, провјерите садржај и наведене референце, како бисте приближно одредили кад је материјал објављен, нпр:

2004? Могућа година

188- Деценија сигурна, али не и година

199? Могућа деценија

Уколико не знамо ко је аутор, мјесто издавања или издавача, у том случају наводимо слeдеће:

Анон Аутор није познат (скр. од енглеске ријечи. *Anonymus*)

s.l. Није познато мјесто објаве (Латински: *since loco*)

s.n. Није познат издавач (Латински: *sine nomine*)

n.d. Нема датума (скр. од енглеске ријечи *No date*)

ЗАКЉУЧАК

Од свих учесника у научноистраживачком раду се очекује адекватно познавање методологије израде стручног рада, с обзиром на постојање великог броја извора. У сваком стручном и научном дјелу мора постојати јасна дистинкција између мисли, идеја и ставова аутора и оних који су преузети из коришћених извора. Потребно је имати у виду да количина проучене литературе говори о квалитету и темељитости аутора, као и да је навођење коришћених извора поштивање професионалне етике.

Све активности, било да је ријеч о презентацијама, дискусијама, семинарским радовима и сл., морају бити властито дјело креирано искључиво на дату тему. Евалуација радова врши се на основу релевантности, стила писања, граматике и правописа. Употреба других извора (идеја, цитата, парафразирања), треба да буде документована на исправан начин.

Овај приручник ће послужити свима који пишу стручне или научне радове да избјегну неауторизовано коришћење туђих текстова. Сваки такав случај представља угрожавање академског интегритета и биће санкционисан у складу са законским прописима који се примјењују у Републици Српској.

Ова публикација треба да служи свим истраживачима и научницима као основ и подсјетник за исправну припрему за писање научноистраживачког рада. Озбиљан приступ научноистраживачком раду захтијева доста додатног ангажмана, истраживања, провјере, прегледа и константно учење. Вјерујемо да ће вам и овај приручник помоћи у томе.

Бања Лука, мај 2011. године

ЛИТЕРАТУРА

Сви примјери и извори наведени у овом приручнику коришћени су искључиво у сврху илустрације. Свака сличност са објављеним радовима је случајна.

Коришћено са одобрењем © 2010 Bournemouth University
http://www.bournemouth.ac.uk/library/citing_references/docs/Citing_Refs.pdf.
Септембар 2010.

Референтна листа

Anglia Ruskin University, University Library, *Guide to the Harvard Style of Referencing*, September 2010, (интернет), доступно на:
<http://libweb.anglia.ac.uk/referencing/harvard.htm> [приступљено 13. април 2011].

Анић, В., Клаић, Н., Домовић, Ж., 2001. *Рјечник страних ријечи*. Београд: Биографика а.д. Суботица.

Арсланагић М., Кадиф. С., 2010. *Приручник за навођење извора у научним и стручним радовима*. Сарајево: Економски факултет.

Bournemouth University, 2010. *BU guide to citation in the Harvard style*. Poole: Bournemouth University, (интернет) Доступно на:
http://www.bournemouth.ac.uk/library/citing_references/docs/Citing_Refs.pdf [приступљено 13. април 2011].

Зеленика, Р., 2000. *Методологија и технологија израде знанственог и стручног дјела*. 4. изд. Ријека: Економски факултет.

Harris R., 2001, *The plagiarism handbook: strategies for preventing, detecting and dealing with plagiarism*. Los Angeles: Pyczak Publishing.

Central Queensland University, *Harvard (author-date) referencing guide*, January 2007, (интернет) Доступно на:
<http://www.library.uow.edu.au/content/groups/public/@web/@health/documents/doc/uow025425.pdf> [приступљено 10. 04. 2011].

